

УДК 75.044(477)

Цитування:

Карпов В. В. Українська військова тематика в історично-батальному живописі Андрія Холоменюка. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал.* 2023. № 3. С. 99–104.

Карпов Віктор Васильович,
доктор історичних наук, декан факультету
архітектури, будівництва та дизайну
Національного авіаційного університету
<https://orcid.org/0000-0002-3446-9187>
vkarpoff@ukr.net

Karpov V. (2023). Ukrainian Military Themes in the Historical Battle Painting of Andrii Kholomeniuk. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 3, 99–104 [in Ukrainian].

УКРАЇНСЬКА ВІЙСЬКОВА ТЕМАТИКА В ІСТОРИЧНО-БАТАЛЬНОМУ ЖИВОПИСІ АНДРІЯ ХОЛОМЕНЮКА

Мета роботи – дослідити тему української військової історії в історично-батальному живописі А.Холоменюка; провести аналіз основних циклів та їх сюжетики, образності, авторської інтерпретації. **Методологія дослідження** полягає у застосуванні історико-хронологічного методу, порівняння та узагальнення, мистецтвознавчого аналізу, із застосуванням принципів системності й історизму. **Наукова новизна дослідження** полягає в системному узагальненні й аналізі художніх робіт відомого художника-баталіста А.Холоменюка, що відтворюють різні історичні періоди військової історії України, переважно пізнього Середньовіччя та Козаччини. **Висновки.** В результаті проведеного дослідження встановлено, що у своїй творчості А.Холоменюк звертається до різних тем і сюжетів української воєнної історії, серед яких чільне місце займає великий цикл робіт «Хотинська війна 1621 року» (бл. 80 картин), що слугує своєрідною живописною енциклопедією українського козацтва. Баталістика А.Холоменюка має виразний авторський стиль написання, з виразною манерою і грою кольору, світлотінню, характеризується довершеною композиційністю та глибоким пропрацюванням історичних деталей та контексту. Батально-історичні твори А.Холоменюка належать до вагомих взірців сучасного українського історико-батального живопису, в якому яскраво відображено українську військову тематику.

Ключові слова: А.Холоменюк, батально-історичний живопис, баталістика, історична тематика, воєнна історія України, доба Козаччини.

Karpov Viktor, Doctor of Historical Sciences, Dean of the Faculty of Architecture, Construction and Design, National Aviation University.

Ukrainian Military Themes in the Historical Battle Painting of Andrii Kholomeniuk

The purpose of the work is to investigate the topic of Ukrainian military history in the historical-battle painting of A. Kholomeniuk; analyse the main cycles and their plot, imagery, author's interpretation. **The research methodology** consists in the application of the historical-chronological method, comparison and generalisation, art analysis, with the application of the principles of systematicity and historicism. **The scientific novelty** of the study consists in the systematic generalisation and analysis of the artistic works of the famous artist-battalist A. Kholomeniuk, which reproduce various historical periods of the military history of Ukraine, mainly the late Middle Ages and the Cossack region. **Conclusions.** As a result of the conducted research, it was established that in his work A. Kholomeniuk addresses various topics and plots of Ukrainian military history, among which the large cycle of works "The Khotyn War of 1621" (approx. 80 paintings) occupies a prominent place, which serves as a kind of pictorial encyclopaedia of Ukrainian Cossacks. A. Kholomeniuk's battle paintings have a distinct author's style of painting, with an expressive manner and play of colour, light and shadow, characterised by perfect composition and a deep study of historical details and context. The battle-historical works of A. Kholomeniuk belong to the important examples of modern Ukrainian historical-battle painting, which vividly reflects Ukrainian military themes.

Keywords: A. Kholomeniuk, battle-historical painting, battle studies, historical themes, military history of Ukraine, Cossack period.

Актуальність теми дослідження. В сучасному мистецтві спостерігається збільшення фокусу уваги до історично-

батального живопису, що обумовлюється як активізацією вивчення української історії, так й нинішньою ситуацією війни з російською

федерацією, що знаходить вияви в мистецькій сфері, зокрема збільшення художніх творів військової тематики, присвячених героям і ключовим подіям російсько-української війни. Загалом варто відзначити той факт, що нинішня війна актуалізувала звернення до мистецького доробку історично-батальних творів попереднього часу, більшість яких присвячувалася добі козаччини, киеворуському періодові та хронікам давніших часів української історії. Яскравим культурним явищем в означеному контексті є творчість буковинського художника-баталіста Андрія Івановича Холоменюка, якому належить низка творів батально-історичної тематики, що розкриває події воєнної історії та битв козацького війська, зокрема донедавна малодосліджених битв на Синіх Водах (1362 р.), під Оршею (1514 р.), Конотопом (1659 р.), Хотинської війни 1621 р. та інших не менш важливих подій української історії. Відповідно, творчість А.Холоменюка потребує привернення уваги дослідників, з точки зору аналізу її як мистецького явища і для сучасного розуміння мілітарної традиції, її проявів у сучасності, де важливе значення має художньо-образна інтерпретація історичних подій та постатей.

Аналіз досліджень і публікацій. Творчість заслуженого художника України А.Холоменюка має незначну джерельну базу, де найперше слід назвати публікацію про творчість художника А.Криволапова [12], в якій подано загальну характеристику історичним та батальним творам, актуалізовано значення творчості як для України, так і для Литви та Польщі, оскільки зображені битви мають стосунок до спільної історії. Окремі публікації присвячені родині А.Холоменюка [8; 17; 18; 24], решту відомостей про творчий доробок складають інтернет-публікації та інтерв'ю художника [1; 2; 13; 15].

Окреслюючи коло досліджень, присвячених мистецьким виявам батального та історичного живопису доби українського середньовіччя, у тому числі зображуваних в мистецьких пам'ятках зарубіжжя, варто назвати праці С.Бушака [5], С.Гапонова [6], О.Самбірська [20], Н.Середа [21] та ін. Козацьку тематику в польському мистецтві означеного періоду висвітлювали у своїх працях Д.Ахновський [3; 4], В.Гуцул [7], О.Ковалевська [9], Є.Козловська [10; 11], М.Морка [14], І.Петрова [3; 4], О.Федорук [22], Н. Шекера [25]. Питання розгляну сучасного мистецтва в контексті подій російсько-української війни стали предметом

дослідження для І. Єлісеєва [22], М.Молчанової [19], Т.Паньок [19], С.Триколенка [22].

Мета роботи – дослідити тему української військової історії в історично-батальному живописі А.Холоменюка; провести аналіз основних циклів та їх сюжетики, образності, авторської інтерпретації.

Виклад основного матеріалу. Андрій Іванович Холоменюк народився 1957 року в Чернівцях, є заслуженим художником України, членом Національної спілки художників України, яскравим представником батального живопису. Батько А.Холоменюка – Івана Холоменюка – народний художник України, визнаний майстер портретного живопису, від якого передалася синові Андрію художня майстерність творення; мати, Валентина Іванівна, – художниця по ткацтву, обоє – випускники Львівської національної академії мистецтв. З іменем батька А.Холоменюка – Івана – пов'язаний значний період розвитку образотворчого мистецтва Буковини. Кількаразово протягом 1962 – 1976 рр., та 1986 – 1990 рр. І.Холоменюка обирали Головою правління Чернівецької обласної організації Спілки художників України. Народився Іван Холоменюк на Черкащині, в с.Мизинівка. Протягом 1948 – 1950-х рр. навчався в Київському художньому інституті у таких відомих митців, як С.Григор'єв, Т.Яблонська, С.Єржиковський. У 1950 факультет декоративного мистецтва, на якому він навчався, був переведений до Львова. Там І.Холоменюк і продовжив навчання в Інститут прикладного та декоративного мистецтва, його викладачами були І.Бокшай, М.Лещинер, Ю.Щербатенко. По закінченні інституту в 1955 р. І.Холоменюк був направлений до Чернівців, де і проживав все подальше життя. Художник плідно працював у галузі станкового живопису у жанрах тематичної картини і портрета. Отримавши освіту на факультеті монументального живопису, він випрацював свою авторську манеру живопису, яка тяжіла до монументалізації, героїзації образів, насиченої колірної гамою, динамічного пастозного мазка, низької лінії обрису [17].

Упродовж 1974–1979 рр. Андрій Холоменюк навчався на факультеті декоративно-прикладного мистецтва в педагогів С. І.Лазеби та В. Н. Борисенка. З 1986 р. розпочав активну виставкову діяльність: зокрема у 1986–1989 рр. взяв участь у дев'яти республіканських виставках. З 1992 р. А. Холоменюка виставляв свої роботи вже близько на 35 персональних виставках та брав участь у виставках за кордоном. Багато творів

А.Холоменюка було придбано приватними колекціонерами України, Австрії, Австралії, Болгарії, Ізраїлю, Канади, Німеччини, США, Швеції, окремі зберігається у фондах музеїв. Картини А.Холоменюка також представлені й в особистому зібранні колишнього Президента України В. Ющенка.

Тематика батального живопису є актуальною для свого представлення в музейному просторі, а також для певних історико-меморіальних комплексів, пов'язаних з історичними подіями, датами, особами. Так, у серпні 2010 р. було відкрито галерею «Хотинська війна 1621 року» в експозиції військово-історичного музею «Хотинська фортеця» (м. Хотин), де експонується 15 творів А.Холоменюка [1].

Слід зазначити, що тематика Хотинської війни посідає особливо значиме місце в батальній творчості А.Холоменюка. Він завжди багато й плідно працює, однією із великих (в кількісному відношенні теж) серією робіт є створена ним колекція полотен «Хотинська війна 1621 р.», що нараховує близько 80 робіт та зберігається в галереї «ЕКОГІНТОКС» Київського Інституту екогігієни і токсикології, який очолює директор інституту, академік Академії медичних наук України Микола Проданчук, який водночас є знаним в Україні меценатом [15].

Художня серія баталістики «Хотинська війна 1621 року» А.Холоменюка сприймається як своєрідна живописна енциклопедія українського козацтва, його бойового духу й досвіду, його видатних воєначальників. Цю серію робіт художника складають не лише величезні батальні полотна, але й картини іншого тематичного спрямування: натюрморти з предметами побуту, зброї, тогочасними реаліями козацького, польського, турецького життя.

Колекція створювалася протягом кілька років, а паралельно разом з батьком, А.Холоменюк започаткував Студію військово-історичного мистецтва України за меценатства того ж академіка М.Проданчука.

Якщо в цілому характеризувати сюжетно-композиційні особливості компоновання полотен А.Холоменюка, то варто відзначити, що при підготовці всіх своїх батальних робіт він ретельно вивчає історичні джерела, матеріали, при цьому враховуючи поради і коментарі свого наукового консультанта, кандидата історичних наук А. Федорука, які він надає до полотен. Після збору фактів з історичних матеріалів митець їздить по музеях

і збирає автентичні матеріали, які характерні цій тематиці: зброю, обладунки, місця, де проходили події, який вигляд мали військові начальники [13].

Особливою виразністю і своєрідністю позначена авторська техніка живопису А.Холоменюка, яка створює деталізовані і водночас об'ємні твори. Як відзначає сам автор, «техніка, у якій я працюю, – авторська. Вона дуже цікава і чим більше ти працюєш, тим тобі цікавіше, ти хочеш довести це до кінця. Твори, які я створюю, мають такий стереоефект, ніби 3D-зображення внаслідок техніки. Я працюю в техніці мастихін. Коли глядач дивиться на ці картини, він ніби присутній на події, це дуже цікаво [15].

Дослідник творчості А.Холоменюка М.Криволапов зауважує, що картини А.Холоменюка про Хотинську війну увійшли до сучасного литовсько-українського видання «Хотинська битва 1621 року: битва за Центральну Європу», також полотно з полководцем польсько-литовського війська прикрашають експозицію Хотинської фортеці. Героями цих великих батальних полотен є славне українське козацтво та воїни Литви і Польщі, що є гордістю України і героїчною сторінкою української історії та історії інших європейських країн [12, 172].

Як відзначав сам художник, «ви починали з Хотинської битви. Вона цікава, бо відбулась на території нашого краю. Це героїка козацтва, спільні дії військ Литви, Польщі та України. Але потім ми почали над цим питанням працювати більш серйозно, ми вирішили створити хронологічну послідовність. Починаючи з Синіх вод, коли ми з литовцями розбили татаро-монголів на нашій території за 50 років до битви Куликовської. Далі — битва при Грюнвальді, де прославились рицарі з Буковини, Шипинська земля. Далі — битва при Орші, де наш військовий керівник Костянтин Острозький прославив Україну і бойовими діями добився перемоги над Московією. Далі — Хотинська битва, Конотопська битва з Московією, де ми перемогли» [2].

Не можна оминати також колористику батальних полотен А.Холоменюка, де «автор досягає неймовірного ефекту, не змішуючи кольори, а навпаки, роздрібнюючи їх ледь не до «молекулярного рівня», аж потім з цього нібито хаосу виступає мерехтливий зміст історії. З цієї точки зору найцікавішим можна назвати «Герць козацького полковника Михайла Дорошенка з ногайським ханом Кантеміром Мурзою». Починаючи від не надто звичного, майже квадратного формату, картина

заворожує композиційною заповненістю – переплетеністю двох коней, вершників, руху, зброї – і відчуттям довколишнього простору, необмеженості руху, нашою присутністю на цьому поєдинку, і плину історії, узагальненням, закінченістю» [12].

Не менш проробленою в батальних роботах А.Холоменюка є тема битви під Оршею, яка відбулася близько 500 років тому. Проводячи паралелі з сучасністю, варто наголосити, що саме тоді російська армія була розгромлена під Оршею завдяки спільним діям Польщі, Литви і України. Очолював цей похід князь Костянтин Острозький, відомий воєначальник і меценат. За словами А.Холоменюка, «ця тема була дуже цікава, бо я її опрацював разом з литовськими істориками, користувався їхніми матеріалами. Основна виставка картини відбувалась у палаці у місті Вільнюсі. І на виставці був присутній і міністр оборони, і президентка Литви Даля Грибаускайте, яка провела урок мужності. І, мені здається, ця картина на цей час дуже актуальна» [15].

Зараз художник працює над зображенням сучасної російсько-української війни. У його майстерні є речі, що передав прикордонний загін — розгрукка, каска, форма і зброя. В контексті сучасних подій Андрій Холоменюк уже намалював кілька картин про прикордонну службу. Одна з картин — «Нескорений острів», що присвячена подіям на острові Зміїний. Прикордонникам він також подарував картину Битву при Грюнвальді, яку малював більше ніж вісім років [13].

Також за словами А.Холоменюка, найбільше його вразили події у нескорених українських містах, які потерпали від обстрілів. Особливо Маріуполь, який не здався, який тримав 20 тисяч військових Росії, не давав їм переміститися на інші ділянки фронту. Тому я зробив ескіз картини, яка матиме розмір 2 на 3 метри. На ній будуть зображені військові, які перебувають на верхній частині будинку. Позаду них — зруйновану місто, вони тримають пробитий прапор. Але вони не підкорені, вони бойові, вони виконують свій військовий обов'язок. Думаю, що в останньому варіанті, над цією картиною буде Богородиця, а її світло буде досягати міста». Художник хоче зобразити не лише військових, а й святих: «На ній будуть зображені військові, які перебувають на верхній частині будинку. Позаду них — зруйноване місто, вони тримають пробитий прапор. Думаю, що в останньому варіанті, над цією картиною буде

Богородиця, а її світло буде досягати міста» [13].

Наукова новизна дослідження полягає в системному узагальненні й аналізі художніх робіт відомого художника-баталіста А.Холоменюка, що відтворюють різні історичні періоди військової історії України, переважно пізнього Середньовіччя та Козаччини.

Висновки. В результаті проведеного дослідження встановлено, що у своїй творчості А.Холоменюк звертається до різних тем і сюжетів української воєнної історії, серед яких чільне місце займає великий цикл робіт «Хотинська війна 1621 року» (бл. 80 картин), що слугує своєрідною живописною енциклопедією українського козацтва. Баталістика А.Холоменюка має виразний авторський стиль написання, з виразною манерою і грою кольору, світлотіней, характеризується довершеною композиційністю та глибоким пропрацюванням історичних деталей та контексту. Батально-історичні твори А.Холоменюка належать до вагомих взірців сучасного українського історико-батального живопису, в якому яскраво відображено українську військову тематику.

Література

1. Андрій Холоменюк – військово-історичний та сучасний живопис. URL: <http://vtmstudio.com/gallery/predmetnaya-semka.php> (дата звернення: серпень 2023).
2. Андрій Холоменюк: «Козацька звияга – шлях до нашої Незалежності». URL: <https://versii.cv.ua/kultura/andrij-holomenyuk-kozatska-zvytyaha-shlyah-do-nashoji-nezalezhnosti/677.html> (дата звернення: серпень 2023).
3. Ахновський Д.В., Петрова І. В. Аналіз відображення військового спорядження, обладунків та уніформи у польському батальному живописі XIX-XX століття. Вісник науки та освіти. 2022. №1 (1). С. 238–251.
4. Ахновський Д.В., Петрова І. В. Війна крізь мистецтво: батальний польський живопис XIX-XX століття. Актуальні питання у сучасній науці. 2022. № 5 (5). С. 21–33.
5. Бушак С. Історико-мистецькі передумови формування композиційного канону української народної картини «Козак Мамай». Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки. 2009. Вип. 2. С. 159–169.
6. Гапонов С. І. Образ українського козацтва в європейському живописі XIX-XX століття : кваліфікаційна робота магістра спеціальності 032 «Історія та археологія» / наук. керівник Ю. О. Іріюглу. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. 124 с.

7. Гуцул В. Пам'ятка станкового живопису «Битва під Оршею» з національного музею у Варшаві як джерело до історії козацтва першої третини XVI ст. Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: Зб. наук. ст. 2012. Вип. 21, ч. 2. С. 103–110.

8. Дугаєва Т. Образи Івана Холоменюка. Чернівці. 1996. 11 жовтня.

9. Ковалевська О. Козацька тематика в польському жанрово-історичному живописі XIX – початку XX ст. Козацтво XV–XXI ст. 2010. URL: http://www.cossackdom.com/articles/k/kovalevska_kozatska_tematika.htm. (дата звернення: серпень 2023).

10. Козловська Є. А. Відображення образу козака у польському мистецтві кінця XIX- початку XX у контексті польсько-українських відносин. Вісник ХДАДМ. 2011. №4. С. 125–129.

11. Козловська Є.А. Формування образу запорізького козака в українському образотворчому мистецтві XVII – XVIII ст. Вісник ХДАДМ. 2013. №1. С. 89–91.

12. Криволапов Б.М. Живописні батальні твори Андрія Холоменюка – знаменне явище в культурі та мистецтві України, Литви і Польщі. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. 2016. Випуск XXXVII. С. 169–173.

13. Мельник В. Над військовими — Богородиця, а її світло досягає міста: український художник про картини сучасної війни. URL: <https://vikna.tv/istorii/interviu/hudozhnyk-andrij-holomenyuk-pro-kartyny-na-voynenu-tematyku/> (дата звернення: серпень 2023).

14. Морка М. Батальна тематика в придворному мистецтві Яна III Собеського. Українське барокко та європейський контекст / ред. К. І.Савенюк. Київ, 1991. С. 153–164.

15. Мороз М., Чміль О. "Хочу зобразити битву сучасної війни". Інтерв'ю з чернівецьким художником-баталістом. URL: <https://suspilne.media/303280-hocu-zobraziti-bitvu-sucasnoi-vijni-intervu-z-cerniveckim-hudoznikom-batalistom/> (дата звернення: серпень 2023).

16. Найден О. С. Образ воїна в українському фольклорі: Семантичні та образні аспекти. Київ: Видавничий дім «Стилос», 2005. 206 с.

17. Народний художник України Іван Олександрович Холоменюк (1926 – 2008). URL: http://artmuz.cv.ua/?page_id=1004 (дата звернення: серпень 2023).

18. Нікуліна-Холоменюк Валентина Іванівна. URL: <https://esu.com.ua/article-74463> (дата звернення: серпень 2023).

19. Паньок Т. В., Молчанова М. А. Образотворче мистецтво у контексті ескалації російської агресії проти України. The 3rd International scientific and practical conference "Progressive research in the modern world" (December 1-3, 2022) BoScience Publisher, Boston, USA. 2022. С. 495–498.

20. Самбірська О. Побутовий жанр українського живопису крізь призму націотворчих

процесів. Молодь і ринок. 2018. №8 (163). С. 152–155.

21. Середа Н. Мотиви козацтва у мистецтві першої половини XIX ст. Традиції та новітні технології у розвитку сучасного мистецтва. 2018. №5. С. 110–113.

22. Триколенко С. Т., Єлісєєв І. А. Війна очима українських митців — знакові образи і новітня символіка. Сталий розвиток авіаційної інфраструктури України : колективна монографія. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 285–300.

23. Федорук О. Джерела культурних взаємин. Україна у творчості польських художників другої половини XIX-початку XX ст. Київ : Мистецтво, 1976. 126 с.

24. Холоменюк Андрій Іванович. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA_%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D1%96%D0%B9_%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 (дата звернення: серпень 2023).

25. Холоменюк Іван Олександрович. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA_%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD_%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 (дата звернення: серпень 2023).

26. Шекера Н.В. Війни Речі Посполитої та Османської імперії на батальних полотнах XVII–XIX ст.: кваліфікац. робота ОС «Бакалавр», 032 «Історія та археологія». Київ: НАУКМА, 2022. 49 с.

References

1. Andrii Kholomeniuk – military-historical and modern painting. URL: <http://vtmstudio.com/gallery/predmetnaya-semka.php> [in Ukrainian].

2. Andrii Kholomeniuk: "Cossack victory – the way to our Independence." URL: <https://versii.cv.ua/kultura/andrij-holomenyuk-kozatska-zvytyaha-shlyah-do-nashoji-nezalezhnosti/677.html> [in Ukrainian].

3. Akhnovskiy, D. V., Petrova, I. V. (2022). Analysis of the display of military equipment, armor and uniforms in Polish battle paintings of the 19th-20th centuries. *Herald of science and education*. 1 (1), 238–251 [in Ukrainian].

4. Akhnovsky, D. V., Petrova, I. V. (2022). War through art: Polish battle painting of the 19th-20th centuries. *Current issues in modern science*. 5 (5), 21–33 [in Ukrainian].

5. Bushak, S. (2009). Historical and artistic prerequisites for the formation of the compositional canon of the Ukrainian folk painting "Cossack Mamai". *Actual problems of artistic practice and art science*. 2, 159–169 [in Ukrainian].

6. Haponov, S. I. (2023). The image of the Ukrainian Cossacks in European painting of the 19th-20th centuries: Master's qualification thesis, specialty

032 "History and Archeology". Zaporizhzhia: ZNU [in Ukrainian].

7. Hutsul, V. (2012). Easel painting monument "Battle of Orsha" from the National Museum in Warsaw as a source for the history of the Cossacks of the first third of the 16th century. *New studies of monuments of the Cossack era in Ukraine: Collection. of science Art.* 21, part 2, 103–110 [in Ukrainian].

8. Duhaieva, T. (1996). Images of Ivan Holomenyuk. Chernivtsi [in Ukrainian].

9. Kovalevska O. (2010). Cossack themes in Polish genre-historical painting of the 19th–early 20th centuries. *Cossacks of the XV–XXI centuries*. URL: http://www.cossackdom.com/articles/k/kovalevska_ko_ztema.htm. [in Ukrainian].

10. Kozlovska, Ye. A. (2011). Representation of the image of the Cossack in Polish art of the end of the 19th and beginning of the 20th in the context of Polish-Ukrainian relations. *Herald of KhDADM.* 4, 125–129 [in Ukrainian].

11. Kozlovska, Y. A. (2013). The formation of the image of the Zaporozhye Cossack in the Ukrainian visual arts of the XVII–XVIII centuries. *Herald of KhDADM.* 1, 89–91 [in Ukrainian].

12. Kryvolapov, B. M. (2016). The picturesque battle works of Andrii Holomeniuk are a significant phenomenon in the culture and art of Ukraine, Lithuania and Poland. *Actual problems of the history, theory and practice of artistic culture.* XXXVII, 169–173 [in Ukrainian].

13. Melnyk, V. "The Mother of God is above the soldiers, and her light reaches the city": Ukrainian artist about paintings of modern war. URL: <https://vikna.tv/istorii/interviu/hudozhnyk-andrij-holomenyuk-pro-kartyny-na-voyennu-tematyku/> [in Ukrainian].

14. Morka, M. (1991). Battle themes in the court art of Jan III Sobieski. *Ukrainian baroque and the European context*. Kyiv, 153–164 [in Ukrainian].

15. Moroz, M., Chmil, O. "I want to depict the battle of modern war." Interview with the Chernivtsi combat artist. URL: <https://suspilne.media/303280-hocu-zobraziti-bitvu-sucasnoi-vijni-intervu-z-verniveckim-hudoznikom-batalistom/> [in Ukrainian].

16. Naiden, O. S. (2005). *The image of a warrior in Ukrainian folklore: Semantic and figurative aspects*. Kyiv: "Stylos" Publishing House [in Ukrainian].

17. People's Artist of Ukraine Ivan Oleksandrovych Kholomeniuk (1926–2008). URL: http://artmuz.cv.ua/?page_id=1004 [in Ukrainian].

18. Valentyna Ivanivna Nikulina-Kholomeniuk. URL: <https://esu.com.ua/article-74463> [in Ukrainian].

19. Paniok, T. V., Molchanova, M. A. (2022). Fine art in the context of the escalation of Russian aggression against Ukraine. The 3rd International scientific and practical conference "Progressive research in the modern world" (December 1–3, 2022). BoScience Publisher, Boston, USA, 495–498 [in Ukrainian].

20. Sambirska, O. (2018). Domestic genre of Ukrainian painting through the prism of nation-building processes. *Youth and the market.* 8 (163), 152–155 [in Ukrainian].

21. Sereda, N. (2018). Cossack motifs in the art of the first half of the 19th century. *Traditions and the latest technologies in the development of modern art.* 5, 110–113 [in Ukrainian].

22. Trykolenko, S. T., Elisiev, I. A. (2023). War through the eyes of Ukrainian artists – iconic images and modern symbolism. *Sustainable development of aviation infrastructure of Ukraine: collective monograph*. Lviv - Toruń: Liha-Press, 285–300 [in Ukrainian].

23. Fedoruk, O. (1976). Sources of cultural relations. Ukraine in the works of Polish artists of the second half of the 19th and early 20th centuries. Kyiv: Art [in Ukrainian].

24. Andrii Ivanovich Kholomeniuk. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA_%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D1%96%D0%B9_%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 [in Ukrainian].

25. Kholomeniuk Ivan Oleksandrovich. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A5%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%8E%D0%BA_%D0%86%D0%B2%D0%B0%D0%BD_%D0%9E%D0%BB%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 [in Ukrainian].

26. Shekera, N. V. (2022). Wars of the Polish-Lithuanian Commonwealth and the Ottoman Empire on battle canvases of the 17th–19th centuries: qualification work of OS "Bachelor", 032 "History and archaeology". Kyiv: NAUKMA [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 12.07.2023

Отримано після доопрацювання 14.08.2023

Прийнято до друку 21.08.2023